

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2012 december Interjú

Mit tehet itt és ma egy értelmiségi? – Tessék nekiállni! – Fischer Ivánnal beszélget Rádai Eszter

– *Nemrég egy interjúban arról beszélt, hogy afféle kétlaki életet élő, itthon és külföldön is dolgozó emberként néha úgy érzi magát, mintha két bolygó között ingázna, és amikor átlépi az országhatárt, mintha valami mentális változáson is átmenne. Milyennek látja ebből a – feltételezem – egyszerre külső és belső szemszögből az itthoni helyzetet?*

– Hazaérkezéskor mindig elámulok azon, mennyi itt a pótcselekvés. Amelyek akár bájosak is lehetnek, de most épp nagyon elegendem van belőlük...

– *A „most” ebben az esetben az LMP küldöttgyűlését követő hétfő reggelt jelenti.*

– Igen, de ezt nem kötném kizárólag ehhez az eseményhez. Inkább úgy mondanám, alig van olyan hír, esemény, történés a magyar közéletben, amivel kapcsolatban ne érezném, hogy pótcselekvés. Hogy megint nem a lényegről van szó. Hogy az igazi kérdésekkel túl félelmes szembenézni, előlük sokan homokba dugják a fejüket.

– *Mi lenne a lényeg?*

– Szerintem ezt mindenki tudja: vissza kell vezetni az országot az európai normák világába, és valamit tenni kell az ország bizonyos részein tapasztalható iszonyú, szívszorító szegénységgel. Ezek volnának az igazi problémák, de mivel megoldásuk nagyon nehéz és bonyolult, ahelyett, hogy ezen dolgoznának, pótcselekvések tömegét tapasztaljuk azok körében, akik tehetnének is valamit. Olyan nem létező problémákon rágódnak, amelyek elterelik a figyelmet ezekről az égetően fontos dolgokról.

Mik ezek a sajnos mindkét oldalon fellelhető nem létező problémák? A jobboldal elsősorban ellenségeket gyárt: hogy Európa ellenünk van, hogy a kommunisták ugrásra készen várják, hogy újra átvegyék a hatalmat, és egyébként is csupa ellenség vesz minket körül. De ez nem igaz!

– *Biztos benne, hogy ezt ők nem tudják?*

– Nem érdekel, hogy tudják-e vagy nem tudják, a lényeg, hogy ez pótcselekvés, ami más fontos dolgoktól veszi el az energiát. És ugyanígy a másik, az ellenzéki oldalon is pótcselekvéssel találkozom, folyamatos önmarcangolással, önostorozással az utóbbi nyolc vagy húsz vagy akárhány év miatt, mintha annak a nehéz átmenetnek, amely során szatellit országból a plurális, demokratikus világ részévé váltunk, minden bajáért, nehézségéért és szenvedéséért, ezért a szükségszerűen göröngyös útért kizárólag a baloldali politikusokat terhelné a felelősség. Ez fölösleges, káros, önsorsrontó pótcselekvés.

Nekem pedig közben megszakad a szívem a szegényekért, és kétségbe vagyok esve, hogy leszakadunk Európáról, eltávolodunk az európai normáktól. Ez egyszerűen tűrhetetlen! Tehát ezzel kell foglalkozni, nem a kommunizációval meg a gyurcsányozással, meg hogy most Schiffer András épp hogyan tisztogatná a politikát, és kinek hogyan kell vezekelnie az állítólagos bűneiért. Semmi értelme új elitre várni, nem fognak hófehér Grál-lovagok hattyú vontatta sajkán behajózni, akik makulátlanok, és melleleg ragyogó államférfiak és hölgyek, és majd megváltást kínálnak az előző generáció súlyos bűneire... Ez számárság, ami sehova nem vezet! Hagyják abba! Meg kell érteniük, hogy baj van!

– *De kinek címezi ezeket a felszólításokat? Mert szerintem nagyon sokan értik, tudják, hogy baj van, és kétségbe vannak esve miatta. Viszont épp akiket ez a felszólítás igazán illetve, azok másképp gondolják.*

– Jó, akkor nézzük racionálisan a valódi okokat. A Kádár-rendszer alatt az én magyar barátaim ellenzékiek voltak, ellenzéki körökben mozogtam...

– *Sőt amikor a külföldi sikerei után hazajött, azzal, hogy megalakította a Fesztiválzenekart, maga is egy csapásra ellenzékivé vált...*

– De most hagyjuk ezt, mert akkor nem tudok a lényegről beszélni. Tehát akkori ellenzékiként persze én is pluralizmust akartam, demokráciát, de a sok utazás miatt volt egy másik képem is Magyarországról, ami nagyjából egybevágott Kornai János kifejezésével: hogy ez itt koraszülött jóléti állam. A legvidámabb barakk, ahol – emlékszünk a hetvenes-nyolcvanas évekből – úgy el lehetett lébecolni...

– *Szürkén, szegényen, kisszerűen, de mégis.*

– Igen, ilyen volt Kelet-Európa, de összehasonlítva az NDK-val, a románokkal, a csehekkel, a bolgárokkal, itt lébecolás folyt. És ennek a koraszülött jólétnek, amire azért volt szükség, hogy 56 után mindenki befogja a száját, nem volt meg a gazdasági alapja, de hozzászokott az egész ország. Ezért semmi értelme nincs azt firtatni, hogy ez kinek a bűne, Fekete Jánosnak-e, aki ennek a fenntartására először kölcsönöket vett fel, vagy az Antall-kormánynak vagy az első Orbán-kormány második két évének vagy Medgyessynek vagy Gyurcsánynak. Az önmarcangolás és a bűnbakgyártás teljesen felesleges, semmi értelme, csak kárt okoz. Ez egy helyzet, amiből most ki kellene kecmeregni, és meg kellene találni a folytatást. Ismétlem, haladéktalanul hozzá kell kezdeni ennek az iszonyatos szegénységnek a felszámolásához, vissza kell fordulni az Európától való elszakadás zsákutcájából, és véget kell vetni a jogállammal való zavaros manipulációknak. Ha nem tesszük, lemaradunk, versenyképtelenek leszünk. Sőt ha tovább kuruckodunk, veszekszünk, bűnbakokat gyártunk, akkor úgy fognak minket az európai közösségből kipenderíteni pillanatokon belül, hogy a lábunk sem éri a földet.

– *De nyilván tudja, hogy ebben magával rengetegen egyetértenek...*

– Akkor meg miért nem csináljuk? Tessék nekiállni!

– *De újra csak azt kérdezem: kinek szánja ezt a felszólítást? A kormányoknak, amely állítása szerint épp a baloldali kormányoktól örökölt súlyos problémák megoldásán dolgozik erejét megfeszítve? Miközben az európai normák világából épp kifelé vezeti az országot, és semmi jelét nem mutatja annak, hogy a szegénység felszámolása akár a közeli, akár a távoli céljai közé tartozna? Vagy az ellenzéknek, amely gyenge és szétforgácsolt? Vagy a társadalomnak úgy általában, amelynek a jelentős része még mindig azt gondolja, hogy szabadságharcot kell vívni az unió ellen?*

– Mindháromnak mondom. Vegyük sorra őket! A kormánynak azt mondom: nincsenek ma már kommunisták, nincsenek ellenünk harcoló magyargyűlölő globalista spekulánsok, egyetlen ellenség van: a megoldandó feladat. Ezzel tessék szíves lenni megküzdeni, nem utcákat átnevezni, szobrokat kicserélni, Európával kakaskodni, választási szabályokat manipulálni. Az ellenzéknek azt mondom: ha van jobb receptje az ország felvirágoztatására, ezt a receptet szeretném hallani, nem bűnbakok ostromozását. Tessék, én vagyok az a választó, aki még nem döntöttem el, kire szavazok. Semennyire se hat rám egymás befektetése, bűnösnek nyilvánítása, oda se figyelek az ilyesmire, csak azt várom, tűnjön föl már végre valaki, aki segíteni tud, mert megvan rá a képesség, és aki változtatni akar ezen a helyzeten. A társadalomnak pedig ezt mondom: ne azzal foglalkozzon, hogy kit gyűlöl, kit tesz felelőssé, hanem kizárólag azzal, ki képes segíteni ebben a helyzetben. Most süllyed a hajó, és mentőcsónakra van szükség. Arra szavazzon a tisztelt választó, aki el tudja kormányozni a mentőcsónakot.

Emellett megpróbálok szépen zenélni, és valami módon elérni, hogy a zene jobbá, toleránsabbá tegye az embereket, megismertesse őket más kultúrákkal. Próbálok gyerekeknek, nyugdíjasoknak, vájt fülűeknek és új zenehallgatóknak egyformán valami szép élményt adni. Ez a dolgom, és emellett kicsit ágálok most néhány percig közéletileg is.

– *Mennyire érzi magát szabad embernek, amikor tiltakozik, tüntet, aláír, felemeli a szavát – mert mindezt szokta tenni – valami mellett vagy valami ellenében? Egyfelől nyilván szabadabb másoknál, hiszen tárt karokkal várják a világ összes hangversenytermében, bármikor foghatja a kalapját, összeszedheti a családját és elmehet, és vígan élhet bárhol, sokkal jobban és sokkal nyugodtabban, mint itthon. Ugyanakkor van itt egy zenekar, mellesleg a világ egyik legjobb zenekara, amelyért felelősséget visel. Mennyire kell, hogy az ezzel kapcsolatos kockázatok, ez a felelősség befolyásolják az állásfoglalásaiban?*

– Számomra a szabadság érzése nagyon fontos, ezért nehezen tudom elképzelni, hogy olyan függő helyzetbe kerüljek, amikor nem mondhatom el teljesen nyíltan a gondolataimat. Ugyanakkor merő harciasságból nem látom értelmét magam ellen kihívni a sorsot vagy mások haragját, öncélúan nem szívesen provokálok senkit. Sok a teendőm, sokkal több, semhogy megengedhetném magamnak, hogy ne a célokra figyeljek szakadatlanul, a következő koncertre, a következő szezon hangversenynaptárára... Jönnek a koncertek belföldön és külföldön, fenn kell tartani egy zenekart, és Budapest mellett részben Berlin kulturális ellátottságáról is gondoskodnom kell. Szóval rengeteg a munka, de ez nem baj, mert szeretem csinálni. De ebből következően nincs időm háborogni, nincs időm panaszkodni, nincs időm összevissza okoskodni mindenféle témákról. Ehelyett – valahogy a szakma ezt hozta ki belőlem – kitűzöm a célokat, gondolkodom rajtuk, igyekszem elérni őket, azután pedig továbblépek. Mondom, ez afféle szakmai ártalom nálam. Mert ilyen ez a mindennapos koncertezési élet.

De nem akarom a Fesztiválzenekarra vonatkozó kérdését sem megkerülni. Én nem mondtam le teljesen Magyarországról. Persze, volt állásom Washingtonban, most van egy állásom Berlinben, valóban, benne élek, benne mozgok a világ zenei életében, mint egyébként sokan mások is, de a nyolcvanas évek óta a figyelmem és az energiám jelentős részét Magyarországra, az itthoni nagyon komoly zenei tehetségekre fordítom, a belőlük létrehozott csodálatos zenekarra. Ez teljes mértékben, száz százalékig sikerült, működik, a Fesztiválzenekart az egész világ ünnepli. És azt gondolom, hogy ez fenntartható, de ehhez az is kell, hogy a magyar társadalom alapvető problémái is megoldódjanak, másképp bajba kerülhet a zenekar is. Többek között ezért is figyelem a magyar helyzetet nagyon nagy aggodalommal. És ezért mondom, hogy most már szedjük össze magunkat és oldjuk meg, amit meg kell oldani, és ne fecsérjük az energiáinkat mindenféle hülyeségre.

– *Úgy veszem észre, magából hiányzik egy bizonyosfajta érzélem, nem tudom, azért-e, mert fiatal felnőttkora óta külföldön is él, már felsőfokú tanulmányait sem itthon végezte, vagy nincs ideje rá, vagy épp sajnálja rá az energiát: a gyűlölet. Talán ez is szakmai ártalom. Nem tudja, mennyivel egyszerűbb mindig valaki mást okolni és ezért gyűlölni – a románokat, a cigányokat, a kommunistákat, az Európai Uniót – a nehézségeinkért, a kudarcainkért, a bajainkért. Gyűlölni megnyugtató, otthonos érzés Magyarországon.*

– Épp ez az, ami mérhetetlenül bosszant engem, mert hihetetlen mértékben akadályozza a konstruktív tevékenységet. Én a zenekarban az ilyesmit, egymás bántását sosem engedem elhatalmasodni. Ha valaki elkezd a másikat túl erősen kritizálni, eleve a rosszat látni benne, erre azt szoktam válaszolni, hogy ha jobban tudod, játszd el te jobban, légy szíves. Én a természetlen ujjal mutogatást nagyon veszélyes jelenségnek tartom, és ha találkozom vele, minden erőmmel harcolok ellene. Mi nem gyártunk bűnbakokat, abból nem lesz jó koncert.

[Tetszik](#)

10 ember kedveli. Legyél te az első az ismerőseid közül!

Kapcsolódó írások:

1. **Mit tehet itt és ma egy értelmiségi? – Pedig meg lehet szólalni... – Ungváry Rudolf****fal beszélget Rádai Eszter** – Jól látom, hogy már jó régen rosszul érzi magát...
2. **“Érdemes-e hazudni?” – Repa Imre kórházigazgatóval beszélget Rádai Eszter** - Volt-e ön szerint a rendszerváltás óta olyan időszak, amely...
3. **„Szabadságharcos üzemmód” Oszkó Péterrel beszélget Rádai Eszter** – Drukkolok nekik, hogy sikerüljön – ezt mondta az egyik...
4. **„Minden megtörténhet” Radnóti Sándorral beszélget Rádai Eszter** – 2003 januárjában a Mozgó Világban arra a kérdésre, mit...
5. **„Kírjuk magunkat Európából” – Göncz Kingával beszélget Rádai Eszter** – A Nézőpont Intézet elemzése szerint ön az elmúlt évben...

Cimkék: **Rádai Eszter**